

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Ludmila Ulitkaia
Soniecika
Înmormântare veselă
Minciunile femeilor

Traducere din rusă de
GABRIELA RUSSO

HUMANITAS
fiction

Redactori: Luana Schidu, Cătălin D. Constantin, Michaela Niculescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Corina Roncea, Carmen Petrescu

Tipărit la Artprint

LUDMILA ULIŢKAIA
SONIECIKA; VESIOLĖ POHORONĬ;
SKVOZNAIA LINIA

Copyright © Ludmila Ulitskaya

Published by arrangement with ELKOST Intl. Literary Agency

All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2019, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ULITSKAIA, LIUDMILA EVGENIEVNA

Soniecika; Înurmântare veselă; Minciunile femeilor / Ludmila Ulițkaia;

trad. din rusă de Gabriela Russo. – București: Humanitas Fiction, 2019

ISBN 978-606-779-462-5

I. Russo, Gabriela (trad.)

821.161.1

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021 311 23 30

Soniecika

Încă din fragedă copilărie, Soniecika obișnuia să se cufunde în lectură. Fratele ei mai mare, Efrem, hâtrul familiei, repeta întruna aceeași glumă, răsuflată încă de când fusese rostită prima oară.

— Din cauza cititului ăstuia neîntrerupt, fundul Soniecikăi s-a făcut una cu scaunul, iar nasul i-a ajuns ca o pară.

Din păcate, gluma nu era exagerată: nasul ei semăna într-adevăr cu o pară fără contur precis; dar Soniecika, o lungană lată în spate, cu picioare subțiri și cu fundul descărnat de atâta șezut, mai avea ceva aparte: sânii mari, de femeie, crescuți înainte de vreme, parcă nelalocul lor, lipiți pe trupul slab. Avea umerii adunați, spatele încovoiat, purta haine lălâi, prea lungi și prea largi pentru ea, stânjenită parcă de bogăția inutilă din față și de scândura plată, deprimantă din spate.

Inimoasă, sora ei mai mare, căsătorită de mult, spunea ceva binevoitor despre frumusețea ochilor. Numai că ochii erau dintre cei mai obișnuiți, nu prea mari, căprui. E adevărat că, lucru rar întâlnit, genele ei dese crescuseră pe trei rânduri, prelungind marginea puțin umflată a pleoapelor, dar nici vorbă să fi fost de o frumusețe deosebită; erau mai curând un obstacol, fiindcă Soniecika era mioapă și purta ochelari de la o vârstă fragedă.

Douăzeci de ani bătuți pe muchie, între șapte și douăzeci și șapte de ani, Soniecika citise aproape fără întrerupere. Era

cuprinsă de lectură cum ești cuprins de un leșin care nu ia sfârșit decât odată cu ultima pagină a cărții.

Avea un talent neobișnuit pentru citit, ba poate chiar un fel de geniu. Sensibilitatea ei pentru cuvântul tipărit era atât de mare încât personajele inventate stăteau pe același plan cu oamenii vii, apropiați, iar suferința senină a Natașei Rostova la căpătâiul prințului Andrei aflat pe moarte nu era cu nimic mai puțin autentică pentru ea decât durerea năprasnică a surorii ei care își pierduse fetița la patru ani dintr-o neatenție prostească: luându-se cu vorba cu o vecină, n-a văzut când fetița grăsuță, greoaie, cu privire domoală, a alunecat în fântână...

Ce să fi însemnat asta? O totală neînțelegere a jocului aflat la temelia oricărei arte? O uluitoare credulitate de copil? O lipsă de imaginație care șterge granița dintre ficțiune și realitate sau, dimpotrivă, o izolare în imaginar până la uitarea de sine, astfel că tot ce rămânea în afara lui își pierdea sensul și conținutul?...

Lectura, care devenise pentru Soniecika o ușoară formă de nebunie, nu-i dădea pace nici în somn: era ca și cum și-ar fi citit visele. Visa romane istorice captivante, ghicea caracterele literelor dintr-o carte după natura acțiunii, simțea în chip bizar paragrafele și punctele de suspensie. Acest talmeș-balmeș lăuntric legat de pasiunea ei bolnăvicioasă se intensifica în vis, unde avea tot dreptul să joace rolul eroinei sau eroului, trăind la granița subțire dintre voința palpabilă a autorului, pe care o cunoștea prea bine, și dorința de mișcare, de acțiune, de faptă...

NEP-ul¹ își dădea sufletul. Tatăl ei, urmaș al unui fierar dintr-un târgușor din Bielorusia, mecanic înnăscut căruia nu-i lipsea istețimea practică, își închisese ceasornicăria și, înfrângându-și aversiunea din naștere pentru producția de serie a

1. NEP – *Novaia Ekonomiceskaia Politika* (Noua Politică Economică), direcție mai liberală inaugurată de Lenin în economia URSS, în anul 1921, pentru a evita falimentul sistemului; suspendată de Stalin în 1928. (N. tr.)

oricărui fleac, se angajase la fabrica de ceasuri, dar își răcorea sufletul îndărătnic reparând seară de seară mecanismele unice făurite de mâinile iscusite ale înaintașilor lui de diferite neamuri.

Mama, care purtase până să moară un coc caraghios sub o basma curată cu buline, cosea pentru vecine pe ascuns, la o mașină Singer, rochii simple de stambă, potrivite cu vremurile asurzitoare și mizere, a căror spaimă se întrupa pentru ea doar în frica de inspectorul financiar.

Dar Soniecika, făcându-și lecțiile cu chiu, cu vai, evitase în fiecare zi și în fiecare ceas obligația de a trăi pateticii și stridentii ani treizeci, și își hrănise sufletul din întinderea nesfârșită a mării literaturi ruse, când coborând în abisurile neliniștitoare ale firii bănuitoare a lui Dostoievski, când plutind pe aleile umbroase ale lui Turgheniev sau prin conacele de provincie scăldate în iubirea generoasă și lipsită de scrupule a unui Leskov, pe care nu se știe de ce îl socotea de mâna a doua.

Terminase școala de bibliotecari și începuse să lucreze în depozitul din subsolul unei biblioteci vechi; era unul din acei rari oameni fericiți care la sfârșitul zilei de muncă părăsesc subsolul prăfuit și înăbușitor cu regretul ușor că li s-a întrerupt plăcerea, fiindcă nu apuca să se sature nici de șirurile fișelor din cartotecă, nici de formularele albicioase cu cereri de carte care-i soseau de sus, din sala de lectură, nici de greutatea tomurilor care ajungeau jos, în mâinile ei osoase.

Mulți ani de zile crezuse că scrisul e un simplu ritual: pe mediocrul Pavlov, pe Pausanias și pe Palamas îi socotise de valoare egală într-un sens – anume fiindcă în dicționarul enciclopedic erau așezați pe aceeași pagină. Odată cu trecerea anilor învățase singură să deosebească în oceanul imens de cărți valurile mari de cele mici, iar pe cele mici de spuma de la mal care ocupa aproape fără excepție rafturile austere din sectorul cu literatură contemporană.

Făcându-și datoria cu o dăruire de călugăriță vreme de câțiva ani, la îndemnul șefei, cititoare la fel de împătimită ca și ea,

Soniecika s-a lăsat convinsă și a hotărât să se înscrie la universitate, la secția de filologie rusă. A început să învețe după o programă enormă și stupidă și era cât pe ce să-și dea examenele, când deodată totul s-a năruit, totul s-a schimbat într-o clipă: izbucnise războiul.

Se prea poate ca războiul să fi fost primul eveniment din tinerețea ei care a scos-o din ceața lecturii perpetue în care trăia. Împreună cu tatăl ei, angajat pe atunci într-un atelier de sculărie, fu evacuată la Sverdlovsk, unde în scurt timp se pomeni în unicul loc sigur – în bibliotecă, la subsol...

Nu e limpede dacă la mijloc era o tradiție cu rădăcini adânci în patria noastră – să adăpostești neapărat prețioasele roade ale spiritului ca și pe ale pământului într-o pivniță rece – sau era un vaccin pentru viitorul deceniu din viața Soniecikăi pe care urma să-l petreacă tocmai cu un om din subterană, viitorul ei soț, care se ivise în acest prim an disperat al evacuării...

Robert Viktorovici a venit la bibliotecă în ziua în care Soniecika împărțea cărțile, înlocuind-o pe șefa ei bolnavă. Era mic de statură, slab, ascuțit, cu părul aproape cărunț, și nu i-ar fi atras deloc atenția Soniei dacă n-ar fi întrebat-o unde se află catalogul cărților în limba franceză. Cărți franțuzești erau, dar catalogul se rătăcise fiindcă era nefolosit. La ora aceea târzie, înainte de închidere, nu erau vizitatori, și Soniecika îl conduse pe cititorul ciudat în hruba ei, departe, în colțul vest-european.

El rămase multă vreme uluit în fața raftului, cu capul într-o parte, cu chipul înfometat și uimit al copilului care a văzut o tavă cu prăjituri. Soniecika stătea în spatele lui, cu o jumătate de cap mai înaltă decât el, încremenită de emoția ce-o cuprinsese și pe ea.

Atunci se întoarse brusc către ea, îi sărută mâna osoasă și, cu o voce gravă, plină de inflexiuni ca lumina lămpii albastre din vremea răcelilor copilăriei, spuse:

— Uluitor... Ce bogăție... Montaigne... Pascal... și fără să-i dea drumul la mână, adăugă cu un oftat: și încă în ediții Elzevir...

— Avem nouă ediții Elzevir, îi arătă cu mândrie Soniecika, emoționată, cu lecția de bibliologie știută pe de rost, iar el o privi ciudat, o privire de jos în sus de parcă ar fi fost de sus în jos, zâmbi cu buzele lui subțiri, își dezveli dinții știrbi, se opri de parcă ar fi avut de gând să spună ceva important, apoi, răzgândindu-se, spuse altceva:

— Îmi faceți, vă rog, o fișă de lectură, sau cum o numiți dumneavoastră?

Sonia își trase mâna uitată între palmele lui uscate și o porniră în sus, pe scara rece care fura și picul de căldură al fiecărui picior ce o atingea... Aici, în odăița strâmtă din casa veche de negustor, îi scrise cu mâna ei pentru întâia oară numele de familie, complet necunoscut până atunci, care peste doar două săptămâni avea să devină propriul ei nume. Dar deocamdată ea scria literele stângace cu un creion chimic care se răsucea mărunt în mănșile de lână cârpite, el se uita la fruntea ei senină și zâmbea în sinea lui de asemănarea ei caraghioasă cu o cămilă tânără, animal răbdător și blând, gândindu-se: „Până și culorile: negru, pământ de Siena trist și roz palid cald...”

Sonia termină de scris și-și potrivi cu arătătorul ochelarii căzuți. Se uita binevoitoare, absentă, în așteptare: nu-i dictase adresa.

El se afla în mare încurcătură, având sentimentul puternic al unei apropiate împliniri a destinului, ce-l luase prin surprindere ca o ploaie torențială din înaltul cerului senin: înțelese că în fața lui se afla chiar soția sa.

Împlinise în ajun patruzeci și șapte de ani. Era omul unei legende; numai că legenda asta – datorată întoarcerii lui neașteptate și, după cum credeau prietenii, fără motiv, din Franța, la începutul anilor treizeci – s-a dovedit a nu avea nimic de-a face cu el; trecuse doar din gură-n gură prin galeriile pustii din Parisul ocupat, odată cu tablourile lui stranii, hulite, uitate și în cele din urmă readuse la viață și glorificate postum. El nu știa însă nimic din toate astea. În cunoscuta pufoaică neagră,

cu un prosop cenușiu în jurul gâtului său cu mărul lui Adam proeminent, cel mai fericit dintre năpăstuiți – care ispășea al cincilea an de pedeapsă și lucra acum consemnat în administrația unei fabrici, ca pictor – stătea în fața fetei neîndemânatică și zâmbea, înțelegând că în viața lui plină de meandre are loc o nouă trădare; trădase credința strămoșilor, speranța părinților, încrederea dascălului, știința și rupsese brusc și definitiv legăturile de prietenie îndată ce-și simțise libertatea încătușată... De data asta însă trăda legământul ferm al celibatului din anii succesului prematur și amăgitor, care de altfel nu avea nici o legătură cu jurământul de castitate.

Iubea femeile, era chiar afemeiat, și se adăpase din plin la izvorul acesta nesecat; dar se ferise vigilent de dependență, temându-se să nu devină el însuși hrană pentru stihia femeiască, generoasă în mod paradoxal cu cei ce iau, dar sălbatic de nemi-loasă cu cei ce dau.

Dar inima netulburată a Sonieciicăi, învelită în coconul miilor de tomuri citite, legănată de murmurul învăluit în fum al miturilor grecești, de sunetele de flaut pătrunzătoare și hipnotice ale Evului Mediu, de tristețea plină de ceață și de vânt a lui Ibsen, de povara amănuntelor lui Balzac, de muzica astrală a lui Dante, de cântecul subțire de sireună al lui Rilke și Novalis, copleșită de deznădejdea îndreptată moralizator către inima cerului de mării ruși – sufletul senin al Sonieciicăi, deci, nu înțelegea că venise clipa cea mare; gândul ei era numai să nu greșească dând unui cititor cărțile pe care nu avea dreptul să le elibereze decât pentru sala de lectură...

— Adresa, ceru cu blândețe Sonieciika.

— Vedeți dumneavoastră, eu sunt detașat. Locuiesc la fabrică, explică ciudatul cititor.

— Atunci dați-mi buletinul de identitate, viza de la miliție, ceru Sonieciika.

El scormoni într-un buzunar adânc și scoase o adeverință mototolită. Sonieciika se uită lung prin ochelari, apoi dădu din cap.

— Nu, nu pot. Sunteți din altă regiune...

Cybel¹ îi rânji scoțându-și limba roșie. I se păru că totul s-a sfârșit. Băgă adevărta în adâncul buzunarului.

— Facem așa: le iau pe fișa mea, iar dumneavoastră îmi aduceți cărțile înainte de plecare, spuse cu glas vinovat Soniecika.

Iar el înțelese că totul e în regulă.

— Numai, vă rog, cu multă grijă, ceru ea cu blândețe și împachetă cele trei volumașe de format mic într-un ziar mototolit.

El îi mulțumi sec și plecă.

În timp ce Robert Viktorovici se gândea la metodele folosite pentru a lega o cunoștință și la dificultățile de a face curte unei fete, Soniecika își încheie liniștită lunga zi de muncă și se pregăti să plece acasă. Nu mai era deloc îngrijorată de restituirea celor trei cărți prețioase pe care le dăduse cu atâta ușurință unui necunoscut. Toate gândurile îi erau la drumul spre casă prin orașul rece și cufundat în întuneric.

*

Ochii aceia aparține ai femeilor, care asemenea celui de-al treilea ochi, mistic, li se deschid foarte devreme fetelor, nu erau la Sonia închiși de tot, dar nici mai mult decât mijiiți.

În adolescență, la paisprezece ani, simțindu-se parcă obligată să asculte de străvechiul program al speciei potrivit căruia de mii de ani fecioarele se măritau la o vârstă fragedă, se îndrăgostise de colegul ei de clasă, simpaticul și cărnul Vitka Starostin. Iubirea se manifestase numai printr-o dorință nestăpânită de a se uita la el, și privirea ei iscoditoare fu în curând remarcată nu doar de posesorul mutrișoarei de păpușă, ci și de ceilalți colegi de clasă, care descoperiseră această atracție interesantă încă înainte ca Sonia să-și dea seama de ea.

Se străduia să se abțină și încerca întruna să găsească o altă țintă a privirii sale – dreptunghiul tablei, al caietelor, al ferestrei

1. Zeiță a Fecundității din Asia Mică al cărei cult, adoptat de greco-romani, a dat naștere unor ceremonii orgiastice. (N. tr.)

prăfuite –, dar privirea i se întorcea singură, cu încăpățânarea unui ac de busolă, către ceafa blondă, căutând mereu întâlnirea cu ochii albaștri, reci și ispititori... Până și Zoia, inimoasa ei prietenă, îi șoptise să nu se mai holbeze. Dar Soniecika nu putea controla nimic. Ochiul căuta cu nesăț capul blond.

Totul luă sfârșit cât se poate de cumplit și vrednic de ținut minte. Brutalul Oneghin, sătul de privirile îndrăgostite, îi dădu tăcutei sale admiratoare o întâlnire pe o alee din parc și-i arse două palme nu atât dureroase, cât groaznic de înjositoare, în hohotele aprobatoare ale celor patru colegi de clasă ascunși în tufișuri, tineri spioni care ar fi trebuit muștrați pentru grosolanie dacă n-ar fi urmat să moară până la unul, în prima iarnă a războiului ce avea să vină.

Lección cavalerului de treisprezece ani fusese totuși atât de convingătoare, încât fata se îmbolnăvi. Zăcu la pat cu febră mare două săptămâni. Firește, flacăra iubirii s-a stins în chipul cel mai clasic. Când, înzdrăvenindu-se, a revenit la școală așteptându-se la o nouă jignire, aventura ei tragicomică a fost total umbrită de sinuciderea Ninei Borisova, o mândrețe de fată, care se spânzurase în clasă seara, la sfârșitul orelor.

În ce-l privește pe eroul fără suflet Vitka Starostin, din fericire pentru Sonia, el s-a mutat până la urmă cu părinții în alt oraș, iar Soniecika a rămas cu conștiința amară că biografia ei de femeie a luat sfârșit în mod irevocabil, scutind-o pentru tot restul vieții de strădania de a plăcea, de a cuceri, de a fermeca. Față de fetele de aceeași vârstă răsfățate de soartă, ea n-a simțit nici invidia care roade, nici supărarea care sleiește sufletul, ci s-a întors la patima ei amețitoare, lectura.

...Robert Viktorovici se întoarse peste două zile; Soniecika însă nu mai lucra la împărțirea cărților. O chemă. Ea urcă din subsol, apărând încetul cu încetul din hruba întunecoasă, îl recunosc după o privire lungă și mioapă, apoi îi făcu semn din cap ca unei vechi cunoștințe.

— Vă rog să luați loc, trageți scaunul mai aproape.

Cuprins

SONIECIKA	5
ÎNMORMÂNTARE VESELĂ	73
MINCIUNILE FEMEILOR	205
Descendență directă	207
Diana	210
Fratele Iurocika	238
Sfârșitul poveștii	254
Un fenomen al naturii	264
O întâmplare fericită	277
Arta de a trăi	304